

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ ГРОМАД: ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

ГОРБАЧ Антоніна Олександрівна
студентка 4-го курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності «Геодезія і землеустрій»

Науковий керівник
ТИХЕНКО Ольга Володимирівна
к.с.-г.н., доцент кафедри
земельного кадастру
Національний університет
біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна,
tykhenko_o@nubip.edu.ua

Термін «просторове планування» виник в кінці минулого століття і був затребуваний країнами Європейського Союзу (ЄС) при обговоренні та прийнятті спільних рішень в частині раціоналізації землекористування, в зв'язку з чим з'явився термін «планування землекористування». Просторове планування дає географічний вираз економічної, соціальної, культурної та екологічної політики суспільства. У той же час, згідно з Європейською хартією регіонального планування, просторове планування є науковою дисципліною, адміністративною технікою і інструментом регіональної політики. Його розглядають і як міждисциплінарний комплексний підхід, спрямований на забезпечення збалансованого регіонального розвитку та організації простору [1].

Методи просторового планування – це сукупність інструментів та підходів, які використовуються для аналізу, прогнозування, розробки та реалізації планів розвитку територій. Вони дозволяють приймати раціональні рішення щодо використання земельних ресурсів, інфраструктури, природного середовища та соціально-економічного потенціалу територій.

Методи просторового планування охоплюють широкий спектр підходів, які дозволяють аналізувати наявні ресурси, прогнозувати майбутні зміни, враховувати соціальні, економічні та екологічні чинники. Вони допомагають приймати зважені рішення для досягнення раціонального та сталого розвитку територій, забезпечуючи баланс між потребами людини і природними ресурсами.

Основні методи просторового планування розвитку територій:

1) Метод функціонального зонування. Він являє собою поділ території на зони з визначеними функціями – житлову, промислову, рекреаційну, сільськогосподарську та екологічну. Приклад: У містах зони житлової забудови відділені від промислових зон для зниження екологічного впливу на мешканців.

2) Метод геоінформаційних систем. Передбачає використання програмного забезпечення для збору, аналізу та відображення просторових даних на основі картографічних матеріалів. Приклад: Створення карт загроз природним катастрофам або аналіз транспортної інфраструктури для поліпшення мобільності населення.

3) Метод просторового моделювання та прогнозування. Його суть полягає створення математичних і графічних моделей для прогнозування майбутнього розвитку територій з урахуванням різних сценаріїв. Приклад: Моделювання транспортного навантаження у містах з прогнозами на кілька десятиліть уперед.

4) Метод соціально-економічного аналізу представлений здійсненням аналіз демографічних, економічних, соціальних показників для оцінки поточних і майбутніх потреб населення. Приклад: Аналіз потреб у житловому будівництві на основі зростання населення або зміни вікової структури.

5) Метод екологічного аналізу та оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС). Даний метод включає в себе оцінку екологічного стану території та можливого впливу людської діяльності на природне середовище. Приклад: Оцінка впливу будівництва нової дороги або промислового об'єкта на якість повітря, води та біорізноманіття.

6) Метод комплексного планування (інтеграційний метод), що передбачає одночасне дослідження економічних, екологічних, соціальних та інфраструктурних аспектів при розробці планів розвитку. Приклад: Розробка генерального плану міста з урахуванням транспортної інфраструктури, зон відпочинку, промислових зон та соціальних потреб.

7) Метод стратегічного планування в основі якого лежить формування довгострокових цілей та стратегій розвитку території на основі детального аналізу поточних умов території. Приклад: Розробка стратегії економічного розвитку регіону до 2050 року з урахуванням змін у кліматі, демографії та ринку праці.

8) Метод партисипативного планування, яке передбачає залучення громадськості, бізнесу та інших зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень у просторовому плануванні. Приклад: Громадські слухання щодо забудови міського парку або змін у транспортній інфраструктурі.

9) Метод моніторингу, який полягає у відстеженні та оцінці виконання планів розвитку, з можливістю внесення коректив на основі нових даних та обставин. Приклад: Моніторинг стану будівельних проєктів або змін у демографії після впровадження нових транспортних ліній

10) Метод SWOT-аналізу. Дослідник здійснює оцінку сильних і слабких сторін території, а також можливостей та загроз для її розвитку. Приклад: SWOT-аналіз міста, який включає сильні сторони (добре розвинена транспортна мережа), слабкі сторони (недостатність житлового фонду), можливості (інвестиції в інфраструктуру) та загрози (екологічні ризики) [2] .

Основні етапи розроблення комплексного плану:

Підготовчий етап починається з прийняття рішення відповідною сільською, селищною, міською радою про розроблення Комплексного плану та завершується визначенням, у встановленому законодавством порядку, розробника Комплексного плану.

Основний етап починається з передачі замовником розробнику вихідних даних та завершується публікацією розглянутого та узгодженого проекту Комплексного плану.

Завершальний етап починається з проведення експертизи проекту Комплексного плану і завершується затвердженням Комплексного плану та його оприлюдненням [3].

Комплексний план розробляється та затверджується з метою забезпечення сталого розвитку територіальної громади з дотриманням принципу збалансованості державних, громадських та приватних інтересів та з урахуванням концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади (за наявності), програми комплексного відновлення території територіальної громади (за наявності), передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їх межами [4].

Просторове планування є важливим інструментом забезпечення збалансованого розвитку територій, що поєднує економічні, соціальні, екологічні та культурні аспекти. Воно виступає як науковий підхід, управлінська практика та засіб реалізації регіональної політики, спрямованої на раціональне використання земельних ресурсів.

Застосування комплексу методів просторового планування дає змогу всебічно оцінювати стан територій, прогнозувати їх розвиток і приймати обґрунтовані рішення з урахуванням потреб населення та вимог сталого розвитку. Важливе значення при цьому має розроблення комплексного плану, що здійснюється поетапно та забезпечує системність, узгодженість і прозорість планувальних рішень.

Список використаних джерел:

1. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Третяк Н. А. Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7104/1/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_.pdf (дата звернення 11.02.2026 р.).
2. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Голуб Г. С., Погребський Т. Г. Просторове планування розвитку територіальних громад: конспект лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2024. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24856/1/pprtg_kurs.pdf (дата звернення 11.02.2026 р.)

3. Посібник для громад. Розробка комплексних планів: Посібник для громад. Київ : Decentralization в Україні, 2022. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/817/Посібник_для_громад.pdf (дата звернення 02.02.2026 р.)

4. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації : постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 № 926 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/926-2021-п> (дата звернення: 02.02.2026).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

«GEOPOINT»

5-6 березня 2026 року

**PROCEEDINGS OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

«GEOPOINT»

March 5-6, 2026

УДК 332.2/.7:528.4/.9"364"(082)

ISBN 978-617-8798-98-7

«GEOPPOINT»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, Україна, 5-6 березня 2026 року: матеріали конференції. Київ: НУБіП України. 2026. 332 с.

Рекомендовано Вченою радою факультету землевпорядкування Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 5 від 19 березня 2026 року)

У збірнику матеріалів конференції подано результати сучасних наукових досліджень за секціями: землеустрій та кадастр в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, оцінка земель, врахування збитків та управління ризиками, геопросторові технології та ДЗЗ. Розраховано для науково-педагогічних працівників, представників науково-дослідних установ, науковців, спеціалістів установ та фахівців землевпорядного напрямку, аспірантів, студентів.

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове. Автори матеріалів несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей, відповідаючи принципам академічної доброчесності.

Відповідальні за випуск: І. А. Опенько, О. Д. Грищак

©НУБіП України, 2026